

Høypatogen aviær influensa (HPAI) i Norge Statusrapport og anbefalinger per 02.07.2021

Innhold

Sammendrag	2
Statusrapport for HPAI i Norge per 2.7.2021	2
Mytetrekk for svaner, ender og gjess	4
HPAI i Europa per 25.6.2021	4
Anbefalinger	7

Foto: Morten Helberg

Utarbeidet av: Grim Rømo;
Dyreartsansvarlig fjørfe
Veterinærinstituttet

Morten Helberg;
Høgskolen i Østfold

Sammendrag

Etter påvisningen av HPAI fra en hettemåke i Moss 14.4 2021 har det vært en lengre periode uten påvisninger av fugleinfluensa og ingen meldinger om økt dødelighet fra ville fugler. Dette resulterte i at portforbudet ble opphevet 1.juni for hele landet.

Gjess, ender og svaner myter (skifter fjær) i Oslofjordområdet nå og gjennomfører i den forbindelse mytetrekk. Mytingen hos vannfugler vil medføre noen ansamlinger av individer.

Veterinærinstituttet mottok 23.6.2021 prøver fra to fugler i en knoppsvanefamilie i Holmestrand som viste unormal adferd og svømte i ring. Alle fuglene ble kort tid etter funnet døde. HPAI H5N8 ble 26.6.2021 påvist fra disse prøvene og dessuten fra en ærfugl i samme område. Det er videre rapportert om en and med samme symptomer i området. Fra østsiden av Oslofjorden i Son i Vestby har det det også den siste måneden blitt rapportert om flere grågjess som sirklet rundt i sjøen. Prøver fra disse ble undersøkt ved Veterinærinstituttet 2.7.2021, og disse viste seg også å være positive for HPAI H5N8.

Selv om vi i lengre tid ikke har påvist HPAI fra ville fugler og det ikke har vært rapportert om forhøyet dødelighet i villfuglpopulasjonen, er det ikke overraskende å få enkelte påvisninger av fugleinfluensa. Flere påvisninger av HPAI fra, og meldinger om unormal adferd hos, forskjellige arter villfugler i Oslofjorden vitner om vi har en lokal oppblomstring av smitte i dette området nå.

For fjørfeenæringen er dette urovekkende. Det er mye hold av høns i området, og den norske produksjonen av kalkun, and og gjess foregår i all hovedsak på begge sider av Oslofjorden. Kalkun er en art som er svært mottakelig for fugleinfluensa, ofte med høy dødelighet til følge. I motsetning til kalkun, viser ender og gjess ofte lite tegn på sykdom, noe som gjør at fugleinfluensasmitte kan gå uoppdaget over lengre tid og føre til at smitten kan spre seg videre før det blir oppdaget.

Veterinærinstituttet anbefaler å gjeninnføre portforbud i kystkommunene i Viken, Oslo, Telemark og Vestfold og kommunene ved Øyeren og Svelle.

Smittevernrutinene i fjørfeenæringen bør igjen innskjerpes, og det bør være lav terskel for å undersøke for fugleinfluensa ved økt dødelighet og nedsatt produksjon og fôr- og vannopptak i fjørfebesetninger.

Statusrapport for HPAI i Norge per 2.7.2021

Fra siste statusrapport 12. mai 2021 og fram til 2. juli 2021, er det påvist 6 nye tilfeller av HPAI i Norge. Fra fugleinfluensautbruddet startet høsten 2020 er det nå påvist totalt 45 tilfeller av HPAI i Norge. Påvisningene er fra fylkene Rogaland (17), Vestland (12), Viken (8), Agder (2), Oslo (1), Vestfold og Telemark (4) og Innlandet (1).

HPAI er per 2.7.2021 påvist hos følgende villfugl i Norge: knoppsvane, sangsvane, brunnakke, kortnebbgås, hvitkinngås, svartbak, gråmåke, fiskemåke, kanadagås, grågås, hettemåke og ærfugl.

Tabell 2. Påvisninger av HPAI i Norge. Lys blå rader er påvisninger fra prøver tatt ut i OK-programmet for villfugl (aktiv overvåking) grå rader er prøver fra syke/døde villfugl (passiv overvåking) og lys grønne rader er påvisninger fra Nærbø fuglepark. **Gulmerket tekst** er nye påvisninger siden forrige statusrapport.

Uttatt dato	Hensikt	Lokalitet	Art	Ringmerke/kommentar
14.11.20	Overvåking	Klepp	Brunnakke	
15.11.20	Overvåking	Klepp	Brunnakke	
14.11.20	Overvåking	Klepp	Brunnakke	

14.11.20	Overvåking	Klepp	Brunnakke	
28.11.20	Overvåking	Klepp	Kortnebbgås	
30.11.20	Overvåking	Bergen	Måkefugler	
30.11.20	Mistanke	Hå	Kalkun	
02.12.20	Mistanke	Hå	Høns	
02.12.20	Mistanke	Hå	Høns	
02.12.20	Mistanke	Hå	Høns	
03.12.20	Overvåking	Randaberg	Brunnakke	
10.12.20	Overvåking	Eigersund	Gråmåke	
17.12.20	Overvåking	Evje og Hornnes	Hvitkinggås	
24.11.20	Mistanke	Sandnes	Kortnebbgås	
5.1.21	Overvåking	Bergen	Knoppsvane	K001
7.1.21	Overvåking	Bergen	Knoppsvane	E220 122713
13.1.21	Overvåking	Bergen	Knoppsvane	
15.1.21	Overvåking	Bergen	Fiskemåke	
26.1.21	Overvåking	Bergen	Knoppsvane	L593
26.1.21	Overvåking	Bergen	Knoppsvane	
27.1.21	Overvåking	Bergen	Knoppsvane	L397
12.2.21	Overvåking	Bergen	Svane	
16.2.21	Overvåking	Bergen	Sangsvane	
19.2.21	Overvåking	Bergen	Sangsvane	
22.2.21	Overvåking	Bergen	Sangsvane	
1.3.21	Overvåking	Sandnes	Knoppsvane	Y591
1.3.21	Overvåking	Sandnes	Knoppsvane	122827
1.3.21	Overvåking	Sandnes	Knoppsvane	
3.3.21	Overvåking	Sarpsborg	Kanadagås	
11.3.21	Overvåking	Indre Østfold	Kanadagås	
16.3.21	Overvåking	Asker	Knoppsvane	L179
18.3.21	Overvåking	Klepp	Svane	
22.3.21	Mistanke	Oslo	Kanadagås	
22.3.21	Overvåking	Risør	Grågås	
22.3.21	Overvåking	Frogn	Knoppsvane	L142
31.3.21	Overvåking	Klepp	Svane	
6.4.21	Overvåking	Tønsberg	Knoppsvane	
8.4.21	Overvåking	Sør-Odal	Svane	
14.4.21	Overvåking	Moss	Hettemåke	
21.6.21	Overvåking	Holmestrand	Knoppsvane	
21.6.21	Overvåking	Holmestrand	Knoppsvane	
23.6.21	Overvåking	Holmestrand	Ærfugl	
30.6.21	Overvåking	Vestby	Grågås	Mottatt 9.6.21
30.6.21	Overvåking	Vestby	Grågås	Mottatt 14.6.21
30.6.21	Overvåking	Vestby	Grågås	Mottatt 29.6.21

Mytetrekk for svaner, ender og gjess

Etter hekkeperioden myter (skifter ut fjær) alle andefuglene, og hvert individ har en periode de ikke kan fly. Generelt oppholder disse artene seg i hekkeområdet om de har vellykket hekking og unger. For mange arter oppholder hekkeparet seg alene med sine unger, som vi for eksempel ser hos svaner. Hos gjess og ender er det vanlig at både ungfugler og voksne uten unger, samt hekkepar med unger, aggregerer seg i større og mindre flokker.

For en art som knoppsvane så myter de voksne fuglene sekvensielt, det vil si hunnen først, og deretter hannen, om de har unger. Dette foregår i hekkeområdet, og det er uvanlig at slike ungekull beveger seg særlig langt før ungene kan fly ut i september.

Voksne hekkedugler som har mislykkes med sin hekking, samt ungfugler og eldre ikke-hekkere, samles i myteflokker som kan bli forholdsvis store. Disse flokkene er som regel i områder med god næringstilgang, typisk ålegressenger i brakkvann, og noen steder også i ferskvann. Viktige myteområder for knoppsvane i Norge med over 200 individer i perioden juli til september er Nordre Øyeren, Øra i Fredrikstad, Kurefjorden i Råde, samt ved Tønsberg, Larvik og i Klepp i Rogaland. Ansamlinger av under 200 knoppsvaner er forholdsvis vanlige langs kysten nord til Vestland fylke, og gjerne i grunne brakkvannsområder med mye ålegress. I år er det en ansamling av rundt 100 knoppsvaner i Østensjøvannet i Oslo, som beiter på vannplanten vasspest. Trolig vil en del av disse fly ut for å myte, men det kan tenkes at en del av fuglene vurderer næringsforholdene som så gode at de vil myte her.

Sangsvaner oppholder seg som regel i skogsvann i sin myteperiode, og det samme gjelder kanadagjess. Enkelte steder kan det danne seg myteflokker også av disse artene.

Grågjess hekker og danner myteflokker langs hele kysten, og det kan i gunstige områder dannes ansamlinger på mange hundre individer, i sjeldne tilfeller over 1000. Disse flokkene er en blanding av ungekull med sine respektive voksne, samt voksne ikke-hekkere. Det foregår en del trekkbevegelser regionalt i juni og juli til slike gunstige myteområder.

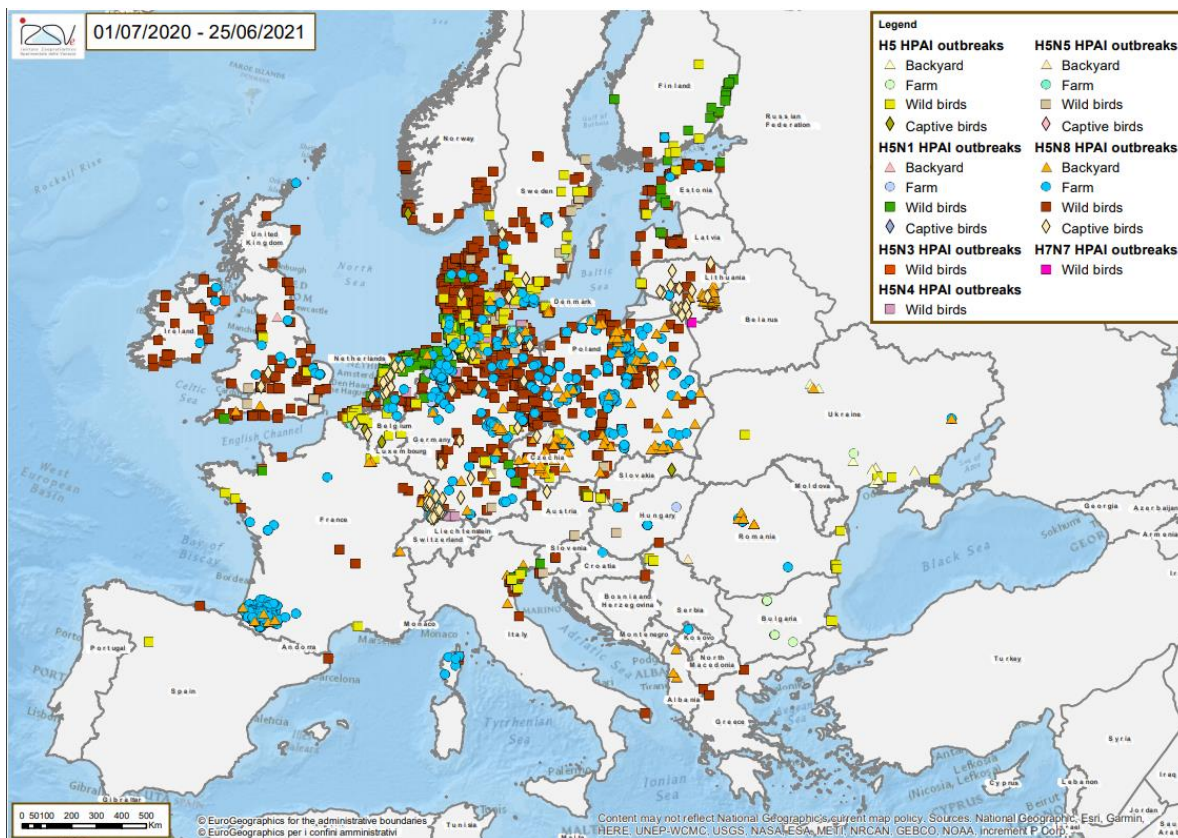
Det samme mønsteret ser vi hos en art som hvitkinngås, der flokker på opptil noen få hundre gjess oppsøker myteområder som gjerne brukes år etter år, spesielt rundt Oslofjorden. Mange myter i innsjøen Øyeren, men det er også en del flokker i grunne områder rundt Oslofjorden og i enkelte mindre innsjøer.

Ærfugler kan også danne store myteflokker, og det er lokalt en hel del trekkbevegelser til gunstige og gjerne næringsrike områder. Mange svømmer til myteområdene, enkelte flyr kortere og lengre avstander. Hos ærfuglene er det kun hunnen som passer ungene, og en del hanner trekker bort fra hekkeområdene alt i juni. I enkelte tilfeller trekker ærfuglhannene trolig ut av landet til viktige myteområder i Danmark og Sverige. Hos oss er de viktigste myteområdene for ærfugler i enkelte fjordområder samt på ytre kyst. Slike ærfuglmyteområder har altså en blanding av både ungekull og voksne individer.

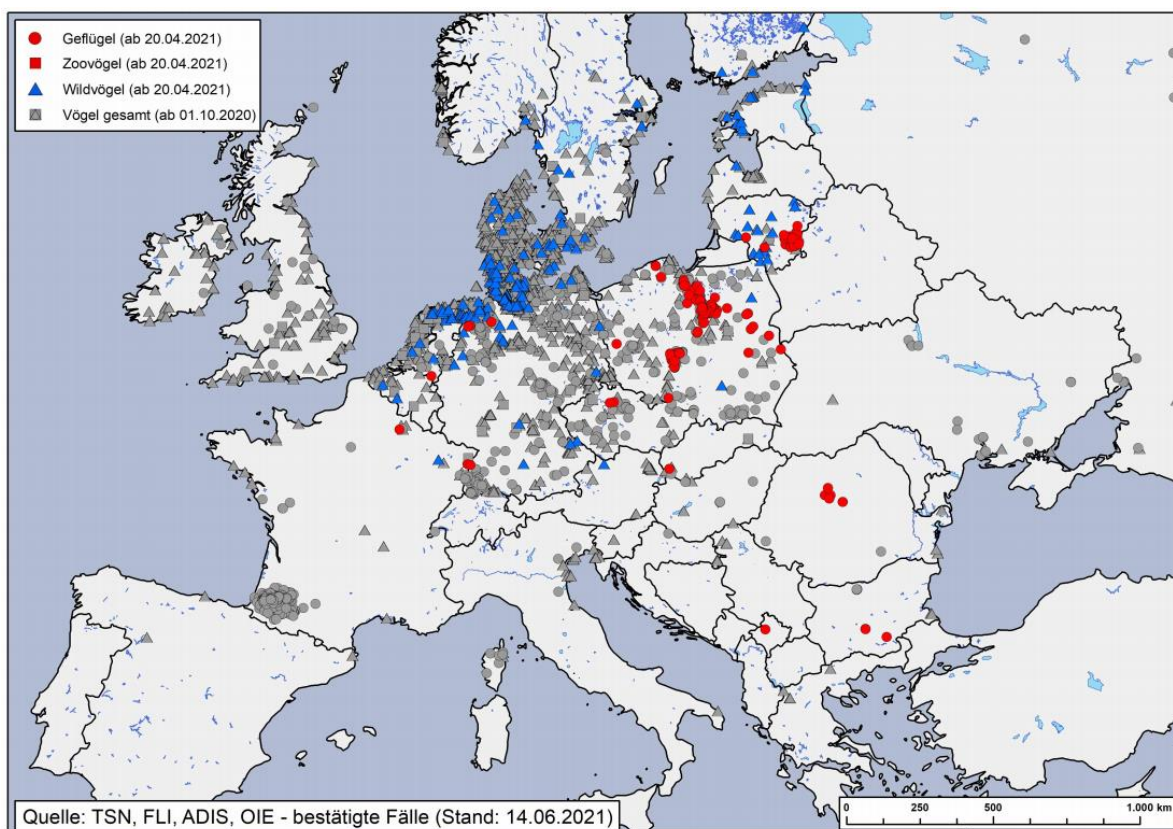
HPAI i Europa per 25.6.2021

Antall ukentlige påvisninger av HPAI i Europa har gradvis avtatt siden midten av mars 2021. Det meldes imidlertid fortsatt om påvisninger og lokale utbrudd.

I utbruddet er det fortsatt syv subtyper av HPAI som sirkulerer; H5N8, H5N1, H5N3, H5N5, H5N4, H7N7 og H5N2 (listet opp i synkende rekkefølge etter antall påvisninger).

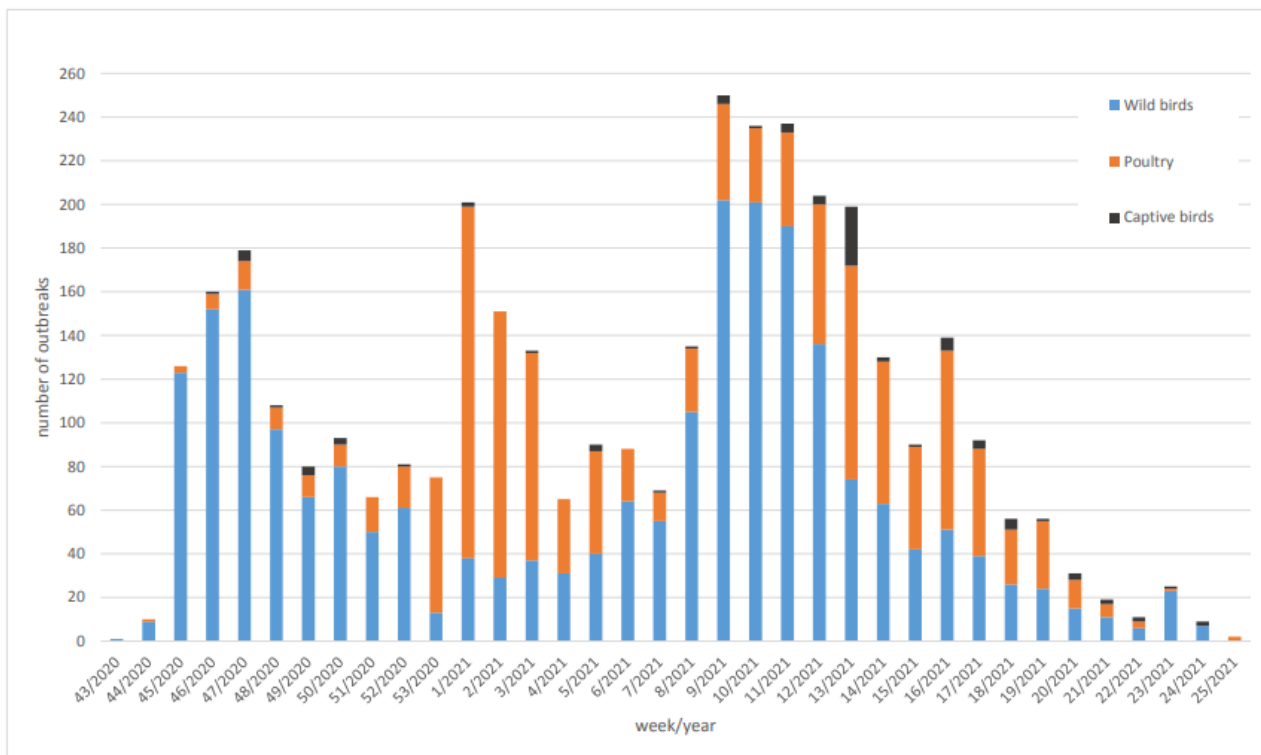
Figur 2. Kart over påvisninger av HPAI i Europa fra 1.7.2020 - 25.6.2021 (Kilde: Istituto Zooprofilattico Sperimentale delle Venezie (IZSV)).

Figur 3: HPAIV H5-utbrudd hos fjørfe, fugler holdt i fangenskap og tilfeller hos ville fugler i Europa fra 01.Oktober 2020 til 14.juni 2021. Grå ikoner representerer utbrudd og tilfeller før 20.04.2021, mens rød runding (fjørfe), rød firkant (fugler holdt i fangenskap) og blå trekant (tilfeller hos ville fugler) viser påvisninger av HPAI fra 20. april 2021 fram til 14. juni 2021. Kilde: Friedrich-Löffler-Institutet.

Tabell 2. Antall påvisninger av HPAI i ulike europeiske land per 25.6.2021, fordelt på de ulike kategoriene; villfugl, fugler holdt i fangenskap og fjørfe. Kilde: Istituto Zooprofilattico Sperimentale delle Venezie (IZSV).

COUNTRY	Poultry	Captive birds	Wild birds*	Total
GERMANY	236	45	1294	1575
FRANCE	492	1	20	513
POLAND	357	1	93	451
DENMARK	13	3	315	331
NETHERLANDS	12	11	101	124
SWEDEN	16	7	89	112
UNITED KINGDOM**	15	2	93	110
LITHUANIA	41	9	18	68
CZECH REPUBLIC	37	1	27	65
LATVIA	0	0	38	38
ESTONIA	2	0	34	36
NORWAY	0	1	30	31
BELGIUM	2	3	26	31
FINLAND	1	0	29	30
AUSTRIA	0	1	29	30
IRELAND	1	0	27	28
ITALY	3	0	19	22
ROMANIA	14	0	8	22
UKRAINE	14	0	4	18
BULGARIA	8	0	2	10
HUNGARY	7	0	3	10
SLOVAKIA	2	1	5	8
SLOVENIA	0	0	6	6
CROATIA	1	0	3	4
GREECE	0	0	4	4
NORTHERN IRELAND	2	0	1	3
ALBANIA	0	0	0	3
SPAIN	0	0	3	3
REPUBLIC OF SERBIA	0	0	3	3
SWITZERLAND	0	0	2	2
KOSOVO	1	0	0	1
Total	1277	86	2326	3692

Figur 3. Diagrammet viser antall ukentlige påvisninger av HPAI i Europa for kategoriene; fugler holdt i fangenskap, fjørfe og ville fugler. Kilde: Istituto Zooprofilattico Sperimentale delle Venezie (IZSV).

Anbefalinger

Veterinærinstituttet anbefaler 2. juli 2021 (nye/oppdaterte anbefalinger siden forrige statusrapport er **gulmarkert**):

- **Innføre portforbudet i kystkommunene i Viken, Oslo, Telemark og Vestfold og kommunene ved Øyeren og Svelle**

Flere påvisninger av HPAI fra, og meldinger om unormal adferd hos, forskjellige arter villfugler i Oslofjorden vitner om vi har en lokal oppblomstring av fugleinfluensasmitte i dette området.

Portforbud er et av de viktigste virkemidlene for å beskytte fjørfe og fugler i fangenskap mot HPAI. Eiere av fugler i fangenskap og fjørfe må legge til rette for at dyrevelferden blir ivaretatt når det blir nødvendig å ta i bruk dette virkemidlet.

- **Fortsatt skjerpet overvåking og prøvetaking av døde viltlevende ender, gjess, svaner, vadefugler, måker og rovfugl i områder med portforbud (høyrisikozonen)**

Det skal tas virussvaber av luftrør og kloakk som sendes til Veterinærinstituttet i Oslo for PCR-undersøkelse. Kloakksvaberen må ha synlige mengder med avføring og helst være fuktig. Fugler som det skal tas prøver av, bør ikke ha vært døde i mer enn et par dager. De bør se intakte ut, med hel fjærdrakt. Veterinærinstituttet ønsker gjerne bilder av fuglene som det blir tatt ut prøve fra, for å kunne registrere riktig art. Ved funn av kadaver som er inntørket eller har mye mark, er det ingen særlig hensikt i å ta ut prøver.

- **Fjerne døde villfugl**

For å senke smittepresset i miljøet er det hensiktsmessig å fjerne døde fugler etter prøvetaking og for å hindre at kadaver blir spist på av andre dyr og fugler og forårsaker ny smitte. Veterinærinstituttet anbefaler at fuglene samles inn fortløpende etter prøvetaking og lagres sikkert fram til henting og destruksjon. Kadavrene bør hentes på slutten av innsamlingsruten og kjøres direkte til forbrenning/destruksjon.

- **Høyt fokus på smittevern og lav terskel for å undersøke for fugleinfluensa ved økt dødelighet og nedsatt produksjon og fôr- og vannopptak i fjørfebesetninger**

Erfaringer fra fugleinfluensautbrudd nå og tidligere viser at påvisning av fugleinfluensa hos ville fugler ofte etterfølges av tilsvarende påvisninger i kommersielt fjørfe. Fra enkelte land i Europa rapporteres det om påvisninger i fjørfehold uten tilsvarende antall påvisninger hos ville fugler.

Det er viktig å følge ekstra godt med på dødelighet, produksjon samt vann- og fôrforbruk i fjørfebesetninger, slik at en eventuell smitteintroduksjon til fjørfe blir tidlig oppdaget og smitte til andre besetninger kan forhindres. Veterinærinstituttet anbefaler derfor å senke terskelen for å varsle Mattilsynet, og sende inn prøver for undersøkelse for HPAI ved forhøyet dødelighet i fjørfebesetninger.

- **Påpeke viktigheten av økt fokus på smittevern både ovenfor fjørfeprodusenter og hobbyfjørehold**

Direkte kontakt med smittede fugler, eller kontakt med avføring fra disse, er ansett som den viktigste smitteveien for influensa. Det er derfor viktig å hindre at ville fugler oppsøker fjørfeanlegg på grunn av lett tilgjengelig næring, slik som spill av kraftfôr, eggsøl eller døde fugler/dyr som ikke er tildekket. Hvis man har vært i kontakt med viltlevende fugler eller i miljø hvor slike fugler oppholder seg er det viktig at man ikke går inn til fjørfe før man har dusjet og skiftet klær. Sørg for å ha en velfungerende smittesluse ved inngang til fjørfeanlegg, med tilgang til besetningsegne sko og overtrekksklær og med muligheter for håndvask og desinfeksjon.

Husk at smitteslusen skal brukes av alle!